

סיפור של המעייץ הסתום

המים. והנה תיאורו של אחד מגיבורי הסיפור, רבי יוסף ב"ר יוסף, בספרו 'כסף צרוף' (פרשת כי תצא):

"שמעתי באומרים שכירושלים כ'כאב אל עמוד', אחר חצות היום של יום ששי, שנסגרים שערי ירושלים, שכל הגוים הולכים להתפלל בבית המקדש ויראים מפחד אויב שלא יכנס פתאום באותו רגע, על כן חוק להם מזמן קדמון לסגור השערים איזה זמן עד צאתם מן הקודש. והנה בזה הזמן, כי ישכב האדם על הארץ בחוץ לעיר, בסמוך לפתח הנ"ל, ויטה אזנו לשמוע, ישמע קול מים רבים מתחת לארץ... פעם אחת קרה מקרה, שאני ומעלת הרב חכם רבי חיים פיזאנטי יצ"ו היינו מחוץ לעיר ביום ערב שבת, סמוך לפתח הנ"ל, כי חזרנו מחצר המטרה וכלבא שבו, ומצאנו הפתחים סגורים, אמרנו זה עת לשמוע קול המים. ונשכב לארץ ונטה אוזן בקרקע ונשמע קול מים רבים ונחל שוטף".

מקור קדמון יותר לכך הוא הגאון החיד"א, המספר זאת בספרו 'שם הגדולים' (מערכת גדולים, מערכת רבי חיים ויטאל): "ועד היום יום הששי בחצות, שנסגרים פתחי שערי ירושלים, כי כל הישמעאלים הולכים בעונותינו הרבים לבית המקדש, נשארה העיר כמעט ריקנית, ועל כן סוגרים השערים. וההולך שם אצל שער אחד אשר הוא סמוך למגדל שומע קול מים רבים שהולכים מתחת לארץ".

ובכן, מה טיבם של מים אלו?

והוא סתם את מוצא מימי גִּיחוֹן

כדי לדעת את סיפורם של מים זורמים אלו, אשר רק קולם יישמע אותם לא נראה, עלינו לחזור אלפי שנים אחורנית, אל הימים בהם

♦ הרב ב. חמד ♦

כל מה שצריך בכדי לשמוע את אושת המים הזורמים מתחת לפני האדמה בירושלים העתיקה הוא למצוא זמן של שקט מוחלט, ולהישכב על הקרקע בסמוך לחומותיה העתיקות. כך תוכלו להטות אוזן קשבת למתחולל תחת האדמה ולשמוע את סיפורו המסעיר של המעיין הסתום והפלאי אשר תעלומות רבות כרוכות בו.

אין זו המלצה שלנו, כי אם של חכם וסופר, בן הדור הקודם, הממליץ לבוא אל הכביש העולה להר הזיתים בשעת בוקר מוקדמת, בכדי לשמוע את קולות אלו: "ושמעתי בצעירותי שער היום בשעות המוקדמות לפני עלות השחר, כשמרכינים האוזן אל הכביש ההולך להר הזיתים שומעים קולות מים רבים בהדרדרותם", (הגרמ"י ויינשטוק, 'תולדות חכמי הדורות', עמוד רעא).

ברורות הקודמים, הזמן הטוב ביותר לכך היה בימי שישי. מדי ערב שבת היו נסגרים שערי העיר ירושלים, מפני שהערכיים העולים לתיפלתם בהר הבית היו חוששים מפני אויב שיכבא בפתע פתאום וישתלט על העיר הנשארת כמעט ריקנית. המצוי באותה שעה סמוך ונראה לחומות העיר יכול היה אפוא להישכב על האדמה ולשמוע אף הוא את קולות זרימת המים.

הנה לנו תיאור על שנים מחכמי ירושלים, לפני כמאה וחמישים שנה, אשר יצאו לסייר מחוץ לחומות בבוקרו של אחד מערבי השבתות, ובשוכם הם גילו שכבר ננעלו השערים, ועתה אין יוצא ואין בא. בעומדם מול השערים הסגורים נזכרו השנים באגדת רעש המעיין, ותיכף מיהרו להטות אזנם אל הקרקע, ואכן הם שמעו את קולם של

כפר סילוואן. מימין - הכניסה למערת הרע"ב במורדות הר הזיתים

שלא ברצון חכמים, סותם חזקיהו
המלך את מי מעיין הגיחון
בירושלים, ואלפי שנים לאחר מכן,
מבקש מושל ערבי אכזר במיוחד
לפתוח ולחדש את זרימת המעיין
♦ בעזרת מי ביקש הוא לפתוח
את המעיין הסתום? האם קוימה
ההוראה? וכיצד קשור העניין
לקפיצת הדרך של רבינו חיים
ויטאל זצוק"ל לדמשק? ♦ והיכן
ממוקם המעיין? ♦ ארץ נחלי מים
עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר ♦

ומה שאמר הכתוב 'מערכה לעיר דוד' אין הכוונה שהם המים למערכה של עיר דוד, כי אדרבה במזרחיה של עיר דוד הם עומדים היום, אלא הכי קאמר: הנחיל המים לצד מערב, כלפי עיר דוד, שהיא במערבית דרומית ירושלים. נמצא שמים הללו הם היום במזרחיה של עיר דוד היא ציון אשר שם קברות מלכי בית דוד.

מהר"ם בן חביב מצביע לנו על שתי נקודות מרכזיות כלפי נחל הגיחון. מוצא המים של הנחל הוא סמוך להר הבית, שם בעבר היו זורמים המים להנאת אנשי ירושלים, עד שבא חזקיהו המלך וסתם את מוצא המים, באופן שהנחיל והזרים את המים מתחת לאדמה אל מחוץ לירושלים.

חמאם אל שיפא

כמו כן, את נקודת הזרימה הנוכחית של נחל הגיחון ממקד מהר"ם בן חביב במעיין השילוח המצוי בכפר סילוואן הסמוך לירושלים, מעיין הראוי לסקירה מקפת בפני עצמו. ואילו את מקום מוצא ונביעת מי הגיחון ממקד מהר"ם בן חביב בבית מרחץ ערבי הסמוך להר הבית.

אכן, כהיום הזה לא פועל בית מרחץ זה, מאז סגירתו בתקופת מלחמת תשכ"ז. אולם זקני ירושלים עוד יודעים לספר על בית המרחץ 'חמאם אל שיפא', שפירשו 'מרחץ הבריאות', שפעל בשוק הכותנה ברובע המוסלמי של העיר העתיקה. היה זה אולם גדול שמעליו התנשאה כיפה גדולה בגובה של כחמשה מטרים. מתוך חורים שבקיר היו זורמים מים חמים אל תוך אננים גדולים, והרוצים היו יושבים שם בשוכה ובנחת.

מקור נביעת המים של מרחץ זה לא היה ידוע, אולם סקרנים שטעמו את המים ידעו לומר בביטחון מוחלט שטעמם של המים הוא כטעמם של מי השילוח, מה שמוכיח על מקור אחד לשניהם. הנה כך למשל כותב רבי יהוסף שוורץ, בעל 'תבואות הארץ' שהתגורר בסמוך

סנחריב מלך אשור עולה להילחם על ירושלים, וחזקיהו מלך יהודה מטכס עצות בכדי להפריעו במסע הכיבוש, וכהמתואר בפסוקים (דה"ב לב, א-ד):

"אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים הבצורות ויאמר לבקעם אליו: ויבא ויחזקיהו כי בא סנחריב ופניו למלחמה על ירושלים: וינעץ עם שריו ונגפריו לסתום את מימי העינות אשר מחוץ לעיר ויעזרוהו: ויקבצו עם רב ויסתמו את כל המעינות ואת הנחל השוטף בתוך הארץ לאמר למה יבואו מלכי אשור ומצאו מים רבים".

הנביא גם מסכם את פועלו של חזקיהו מלך יהודה (שם פסוק ל), "והוא ויחזקיהו סתם את מוצא מימי גיחון העליון ויישרם למטה מערכה לעיר דוד". לאמר, חזקיהו המלך סתם את מי מעיין הגיחון בכדי שסנחריב לא ימצא מים בבואו לירושלים. אפס כי פעולה זו לא מוצאה חן בעיני חכמים, וכמו ששנינו במסכת פסחים (פרק ד משנה ט), שסתירת מי הגיחון היא מהדברים שלא הודו חכמים למעשו.

ובכן, היכן היה ממוקם מעיין זה שסתם חזקיהו?

הגאון רבי משה בן חביב, רבה הגדול של ירושלים והראשון לציון לפני יותר משלוש מאות ושלוש שנה, מגלה לנו זאת בתוך ספרו הנודע 'גט פשוט' (הלכות גיטין סימן קכח):

"והנראה דשורש זה הנחל היה בתוך ירושלים ת"ו. ועוד יש מרחץ סמוך להר הבית מקום בית המקדש, ונקרא המרחץ בערבי 'חמם אל שיפא'. ואומרים דמימיו מן ראש המעיין הזה אשר היה בירושלים. וחזקיהו סתם את מוצא המים והנחיל המים דרך ישר מתחת לארץ לצד דרומית מערבית של ירושלים. וכן היום מעין זה ידוע לדרומה של ירושלים, וקורין אותו בערבי 'סילוואן', והוא לסוף בית הקברות סמוך למערה הסתומה אשר נקברו שם המרדכי ורבינו קלונימוס ורבינו עובדיה מברטנורה ושאר צדיקים, כידוע לנו מפי זקנים.

אלא שכבואו לדמשק התגלה אליו רבו הגדול, רבינו האר"י הקדוש, ובחלום דיבר אליו במילים תקיפות מאוד על כך שלא עשה כרצונו של המושל הירושלמי ולא פתח את הגיחון. בחלום זה גילה האר"י ללחלמיו סודות מכבשו של עולם:

"המושל הזה ששמו 'אבו סייפן' הוא גלגול של סנחריב מלך אשור. סימן לדבר, ש'סנחריב' פירושו: שני חרבות, ואף המושל קרוי 'אבו סייפן' שפירושו 'אבי שתי החרבות'. אף אתה, תלמיד, רבי חיים ויטאל, יש בך ניצוץ של חזקיהו מלך יהודה. ומהיות שסתימת הגיחון הייתה שלא ברצון חכמים, הייתה עכשיו שעת הכושר להחזיר עטרה ליושנה ולפתוח שוב את הגיחון. ואילו היית עושה כן היינו זוכים לאתחלתא דגאולה. ומשלא עשית כן, נטרפה השעה ולא זכינו לתיקון השלם."

ובחלומי, מנסה רבי חיים ויטאל להצטרף ולומר, שהוא לא פתח את הגיחון משום שלא רצה להשתמש בשמות הקודש בכדי לעשות זאת. אולם האר"י הקדוש לא הסכים לקבל את התנצלות זו, ואמר: "אילו לא היית משתמש בשמות הקודש בכדי לעשות קפיצת הדרך מירושלים לדמשק, החרשתי. אולם אם כבר בלאו הכי עשית שימוש בקבלה מעשית, היה עליך להעדיף להשתמש בשמות הקדושים לפתיחת הגיחון, ואם אכן היית עושה כן היה בכך קידוש השם ותיקון גדול, וחבל על דאברין".

ניסה רבי חיים ויטאל לומר, כי מוכן ומזומן הוא לצאת תיכף ומיד חזרה לירושלים בכדי לפתוח את הגיחון, אולם האר"י הקדוש גילה את אונן שכבר חלפה שעת הכושר ושוב אין הזמן מסוגל לכך. ואכן רבי חיים ויטאל נותר להתגורר בדמשק עד פטירתו בשנת ש"פ, ושם מנוחתו כבוד.

את סיפור זה מגלה לנו – בדיעבד – הגאון החיד"א. בספרו 'שם הגדולים' פותח הוא וכותב ברמזיה גרידא על רבי חיים ויטאל: "ועל ידי מעשה הלך לדמשק". סתם ולא פירש איזה מעשה הביאו לרבי חיים ויטאל ללכת מירושלים לדמשק. אמנם בהמשך דבריו, שזו תוספת מאוחרת יותר, כותב החיד"א, על ההפצרות שהיו מנת חלקו לגלות את סיפור זה: "ייען כתבתי לעיל דעל ידי מעשה הלך לדמשק, רבים שאלו לי והיתה הפציר". אכתוב על ספר מעשה זה, אף שאין רצוני לכתוב מעשיות, מכל מקום להפצרתם אמרתי אגלה מה שקבלתי מרבני זקני עיר הקודש ירושלים ת"י".

הנגלה והנסתר

תוכנה חשובה ומעניינת הוציא מכאן הגאון רבי יוסף חיים מבגדר, בעל 'בן איש חי', לתרץ שאלה מתבקשת מאלוה: אם סתימת הגיחון הייתה שלא ברצון חכמים, מדוע אכן לא שמענו ולא ראינו לגדולי ישראל בכל הדורות שיקשו לפתוח את זרימת הגיחון? אלא, מסביר רבי יוסף חיים, למרות ששנינו שלא חודו חכמים לחזקיהו אין זה אלא שלא חודו חכמים לסיבה הגלויה שנתן חזקיהו על סתימת הגיחון – בשל מלך אשור, אולם האמת היא שהיה לחזקיהו עוד טעמים כמוסים ונסתרים, שבשלהם הוא שסתם את הגיחון. ולכן, הבינו חכמי הדורות שלא ראוי לפתוח סתימה זו אלא בשעת כושר ועת רצון. ואלו דבריו בספרו 'בן יהודה' (סנהדרין צד א):

למרחק: "ומצאתי בורות הרבה בעיר, שטעם מימיהם כטעם מי שילוח, מלוחים וכבדים וסרת טעם... ומוכה שתחתית בורות אלה מחוברת עם גירי מעיין זה. ובכל בורות אלה לא יפסיק ולא יכלה המים גם אם לא ירד גשם. גם סמוך לבנייני וחורבות מקום המקדש בצד המערבי נמצא בור אחד אצל מרחץ הנקרא בלשון ערבי: 'חמם אל שפע'. וכעת ביתי וישיבתי סמוך למרחץ זה כעשרים אמה, שהוא עמוק הרבה, ומימיו גם כן כטעם מי השילוח".

ואכן מציאות זו עולה יפה עם דבריו של מהר"ם בן חביב הרואה במי מרחץ זה ובמי השילוח את שני צדדיו של נחל הגיחון, כשכפי הנראה, מים אלו בוריתם התת קרקעית גם מבצבים ועולים בכורות שונים בעיר, כך שגם מי אותם הבורות מקבלים את טעמו האופייני של מעיין השילוח.

◆ ◆ ◆

בית המרחץ 'חמם אל שיפא'

כך או כך, מעיין מים חיים, הגיחון, פעיל היה בירושלים, עד סתימתו בידי חזקיהו המלך. אלא שמתברר, שבזאת לא תם הסיפור.

קפיצה מירושלים לדמשק

את שמו המפחיד "אבו סייפן" – ובמשמעות המילולית "אבי שתי החרבות" – קיבל המושל האכזר של ירושלים, בשל מנהגו להילחם כשהוא אוחז בשתי חרבות, אחת בימינו ואחת בשמאלו. עד רגע מותו החזיק אבו סייפן בשתי החרבות. היה זה כשהיה בין הראשונים שפרצו לבגדר הנצורה בשנת שפ"ח וכדורי מוות פגעו בחזהו. הוא נשאר רכוב על סוסו כששתי החרבות בידו, מונפות אל על. כך נסע עד שנפל שדוד.

ביום מהמים הגיעה השמועה למושל ירושלים על אותו נחל היסטורי שהיה מהלך לפני שנים רבות בירושלים. היה זה באחת המצוקות הגדולות בירושלים, שעמדה מול שוקת שכורה – תרתי משמע – של חסרון עצום במי שתיה טריים וזמינים. ומשיקש המושל למצוא דרכים לפתרון המצוקה, נודע לו על המלך הקדמון שסתם את מוחלך הנחל בירושלים.

כיום אבו סייפן את מקורביו והתעניין אצלם, האם קיימת אפשרות לפתוח חזרה את זרימת נחל הגיחון ובכך לפתור את מצוקת המים. נענו כולם ואמרו לו: בוודאי. בעידן מצוי חכם יהודי מופלג ושמו רבי חיים ויטאל. מומחה הוא בתורת הקבלה והסוד, ובוודאי שיש באפשרותו לפתוח את נחל הגיחון.

הזמין המושל את רבי חיים ויטאל ללשכתו, ופקד עליו באופן שאינו משתמע לשני פנים לפתוח את מעיין הגיחון שסתם חזקיהו המלך! הוא הוסיף והצמיד לבקשה לוח זמנים דוחק: עד ליום שישי, בו עולה אבו סייפן להר הבית, על המעיין כבר להיות פתוח ומנביע מים חיים. "אם לא תפתח" הוסיף אבו סייפן האכזר ואיים על רבנו חיים ויטאל, "דמך בראשך".

משראה רבי חיים ויטאל את חרבו של המושל מונחת על צווארו, השתמש בחכמת הקבלה המעשית, ייחד את השמות הקדושים בדחילו ורחימו, ובקפיצת הדרך מהירה למעלה מדרך הטבע ברח מירושלים עד שהגיע ובא אל העיר דמשק בירת סוריה.

אם תעירו ואם תעוררו

חכמי הקבלה בנסיגנות פתיחת נחל הגניחון

רבי ניסים נחום זצ"ל

המגיעים עד לכריכה, ומשם שואכים אותם למרחץ. לעתים, הסכיר הבלן, מעבר המים נסתם מחול ועפר, ואז טורח הבלן ויורד אל עמקי האדמה בכדי לנקות ולפנות את דרך המעבר.

שמע רבי ניסים נחום את הפרטים המדויקים, רכש בעיר יפו סולם חבלים חזק, ואף הזמין מחו"ל פנסי כיס הפועלים על סוללות, בכדי שיוכל לדרת לשם ולראות בחשיכה האם ניתן להתקדם משם ולפתוח את מי הגניחון. לאחר שהרב כבר שילם שוחד הגון דמי 'לא יחרץ' לבלן, נודע הדבר איכשהוא לשלטונות הטורקיים והם האשימו את הרב בריגול. רק בהתערבותו של הקונסול האיטלקי, שהרב היה נתינו, הוא ניצל מירי הטורקים.

כשירושלים עברה לשלטון הבריטים שוב חידש רבי ניסים נחום את פעילותו. הוא פנה באופן רשמי לממשל והציע לשלם מכיסו חלק גדול מעלות פרויקט פתיחת הגניחון, וזאת לצורך מיום ענק של אספקת מי שתיה לבני העיר, אולם השלטון הבריטי הצר את רגליו ונמנע ממנו להוציא את התוכנית מהכוח אל הפועל.

המוצא האחרון של רבי ניסים נחום היה לרכוש בית ערבי ישן בקרבת הר הבית, במקום שלהשערתו עובר בו קו המים, בכדי לחפור בו עד שהמים של הגניחון יפרצו ויעלו למעלה. גם כאן נודע הדבר לשכנים הערביים, והם ששמעו על תכנית החפירה והצפת מי הגניחון - הכשילו את מכירת הבית.

בהספדו על זקן המקובלים רבי יצחק כדורי זצ"ל, סיפר המקובל הירושלמי רבי בניהו שמואלי שליט"א, שהוא שמע מרבי יצחק כדורי שבעיניו ראה את השתדלותו העצומה של רבי ניסים נחום, שהיה חסידא ופרישא, לפתיחת מי הגניחון. אנקדוטה נוספת הוא סיפר, שמכשפה ערכייה מקומית אמרה לרבי ניסים נחום, שהיא רואה במעמקי האדמה טס של מתכת ועליו כיתובים בלשון הקודש והיא אינה יכולה לקרוא בזה.

בשנת תשכ"ז, עם שחרור העיר העתיקה, נרתם המקובל הירושלמי רבי שמואל דרזי לעשות מחדש למען פתיחת מי הגניחון. הרב דרזי חקר רבות את הנושא, ואף בא בדברים עם המהגרס ר' מאיר קוזניץ שהיה ממגלי מנהרות הכותל, אלא שהם לא הצליחו להתקדם בזה. בספר תולדותיו 'עבודת שמואל' (פרק יט) מובאים חלק מרשימותיו המקיפות של הרב דרזי בהם חקר את עניין הגניחון, אם כאמור, בסופו של דבר הוא העלה חרס בידו.

ומי יודע, אם העיכובים הלא שגרתיים שהתרגשו ובאו על כל אלה שביקשו לפתוח את נחל הגניחון ולהחיש בכך את פעמי הגאולה, באו לימור כי עדיין לא הגיע זמן גאולתנו, וכי אין לרחוק את הקץ לפני שיעלה לרצון לפני אדון כל.

"ומדבריו של רבינו האר"י זלה"ה האחרונים שאמר למחרתו ז"ל 'חלף שעתא ולא זמניה הוא', נתפרש לנו טעם למה אחר שסתמו חזקיהו המלך ע"ה לא פתחו ישעיה הנביא ע"ה ושאר גדולי ישראל שבכל דור ודור, אחר שלא הורו לו בסתימתו חכמי דורו, וגם למה בדורות התנאים ואמוראים דהוה בהו בוודאי בעלי קבלה מעשית שיכולים בוודאי לפתחו כאשר היה יכול רבינו מורנו הרב חיים ויטל ז"ל.

ובזה מובן, שהיה טעם נסתר לחזקיהו המלך ע"ה בסתימת מי גניחון, ומה שלא הורו לו חכמים, היינו בטעם הנגלה שלו שאמר שסתמו בשביל מלך אשור, וגם אנחנו מבינים הא דלא פתחו אותו אחרי זה עד דור התנאים ואמוראים, כי כיוון דהוה טעם נסתר בסתימתו לא הוה זמן ראוי לפתחו ברצון הקב"ה, אלא עד שהגיע אותו היום שבקש אותו השר מן רבינו מחרח"ו ז"ל לפתחו, דהא אפילו למחרח"ו ז"ל עצמו כשאמר לרבינו האר"י זצ"ל עתה אחזור לירושלים לפתחו לא נתן לו רשות, ואמר לו 'חלף שעתא ולא זמניה הוא'.

ויש להסמיק לזה פנינה יקרה שהגיד הרח"ק רבי משה לייב מלענטשנא, על הפסוק (תהלים כג ב): "בנאות דשא ירביצני" – שהוא ראשי תיבות: "דוד בן ישי", שלעתיד לבוא, בביאת משיח בן דוד, יפתח סתימת הגניחון שהוא – "על מי מנחות ינהלני".

מלחמה בקליפת בית רמון

על היות סיפור זה עלום ונעלם עד שגילה אותו החיד"א בשער בת רבים, אנחנו יכולים גם ללמוד מדבריו של הגאון רבי אהרן פרץ, מרבני ג'רבא שכתבנו לפני כשלוש מאות שנה, התוהה על כך שרבי חיים ויטאל החליט לעזוב את ארץ ישראל ולדרת לארץ העמים. וכך הוא מתפלל בספרו 'בגדי אהרן' (ליקוטים אות כ): "כל ימי הייתי מתקשה על הרח"ו זלה"ה שהלך לדמשק אחר פטירת האר"י זלה"ה ושם נפטר, איך מלאו לכו לצאת מארץ ישראל ולדרו בחוץ לארץ עד שנפטר שם".

המפליא הוא שלמרות הזמן הרב - 'כל ימי', שבו עסק רבי אהרן פרץ בשאלה זו, הוא לא הצליח להגיע לפתרון התעלומה האמיתי, והוא לא ידע את סיפור זה שגילה החיד"א. אמנם בכיורו האינטנסיביים הצליח רבי אהרן פרץ לגלות פרט חדש כאשר לסיבת נסיעתו של רבי חיים ויטאל לדמשק. סובר היה רבי אהרן פרץ שזו הייתה גם הסיבה שבשללה עזב את ארץ ישראל, אולם אנו שיוודעים את הסיבה האמיתית מבינים כי הגילוי החדש שהביא רבי אהרן פרץ הוא אינו על עצם הסיבה שבשללה עזב את ארץ ישראל, כי אם רק סיבה היא זו שבשללה הלך לדמשק ולא לארץ אחרת.

רבי אהרן פרץ כותב שהסיבה נודעה לו מפיו של רבי משה נאג'ארה, (שכפי הנראה מדובר ברכה של עזה וכנו של רבי ישראל נאג'ארה, מחבר הפיוט המפורסם 'י-ה ריבון עלם'), ששמע זאת מפי חכמי ארץ ישראל:

"עד שראיתי לחכם ה"ר משה נאג'ארה, ושאלתי על זה. והשיב, שבכוונה רצויה עשה זה, לפי שקליפת בית רמון אשר היא היום בדמשק תחת מעין אחד בשוק של דמשק, נתגברה ביותר, והוא חלק לשם להכניע אותה בכיוונותיו. ולזה נפטר שם להכניע אותה שלא יקטרג, עד כאן דבריו ששמע מן החכמים של ארץ ישראל תוב"כ".

עניין זה של קבורת רבי חיים ויטאל בדמשק, וסיפורו המופלא של מלחמת הקדושה כנגד כוחות הטומאה של 'בית רימון' יבואו אי"ה ברשימה מיוחדת שתוקדש לכך. [כמו כן, נעסוק בס' בהרחבה בפרשיית 'אבו סייפ' שמצא את מותו בבגדד, ובקליפת הטומאה הנוראה שהייתה שם עד שחכמי ישראל הכריעו אותה באופן מופתי].